

YEREL BASININ İŞLEVLERİNİN, SİYASAL KATILIM VE DENETİM OLGULARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

S. Hakan YILMAZ

The Functions of The Local Press

In the article, the relation between the local press and local governments is dealt with in course of political participation and political control. Participation to local government means that citizens contribute the civil politics by participating the local government's decisions.

Participation not only prevents citizens from alienation to politics but also provides the legality of local politics. It is possible to mention different participation practices in local politics. Accordingly, one of the means that makes citizens participate the local politics is local press.

Key words: Local press, local government's decisions.

Bu makalede, yerel medya ile yerel yönetimler arasındaki ilişki, siyasal katılım ve siyasal denetim kavramları bağlamında ele alınmaktadır. Yerel siyasete katılım kavramını, kentlilerin yerel yönetimlerin aldığı kararlara katılıp, kentsel politikaların oluşmasında söz sahibi olmaları şeklinde tanımlayabiliriz. Yerel siyasete katılım kavramının başlıca iki olumlu sonucu vardır. Bunlardan ilki, kentlilerin yerel siyasal sürece karşı yabancılaşmasının önlenmesi, ikincisi ise yerel siyaset uygulamalarına yönelik meşruluk krizinin yaşanmasının önlenmesidir.

Siyasal sürece katılım pasif ve aktif olmak üzere ikiye ayrılır. Kentlilerin yerel seçimlerde oy kullanarak, yerel yönetimlerde görev alacak kadroları belirlemesi pasif siyasal katılıma örnektir. Aktif katılıma ise, kentlile-

rin kent meclislerinde ya da sivil toplum örgütlerinde görev alarak siyasal faaliyetler içinde bulunması örnek olarak verilebilir. Yerel siyasete katılım yoluyla, kentsel yaşamın demokratik bir şekilde oluşması, kentlilerin ortak kullanımına sunulan alanların belirlenmesi, sağlık hizmetlerinin örgütlenmesi, eğitimde görülen eksikliklerin giderilmesi, kentteki doğal çevrenin korunması gibi konularda kent halkı, yerel siyasetçilerle birlikte politikalar üretme olanağını elde eder. Çağdaş kent politikaları siyasal katılımın üstünde şekillenirken yeni kent değerlerinin oluşması sağlanır ve kentli yurttaşın bilinçlenmesinin koşulları yaratılmış olur. Kentte bulunan değişik sosyal ve ekonomik gruplar, bu siyasal sürecin oluşmasında etkin olmak ister ve siyasal katılım yoluyla yerel siyasetin merkezinde yer alan yerel

* Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi

yönetimleri etkilemeye çalışır (Öner, 2001: 51-67). Bu gruplarla, yerel yönetimler arasında bir iletişim köprüsü işlevi gören yerel medya bu bağlamda kentlilerin yerel siyasete katılımını da sağlar.

Yaygın medya gibi yerel medyanın da öncelikli amacı haber vermektir. Bu benzerliğin yanı sıra yaygın medyayla, yerel medya arasında bulunan farklılıklardan da bahsetmemiz mümkündür. Yerel medyayı, yaygın medyadan farklı kılan temel özellik yayında ve dağıtımında görülen coğrafi sınırlılıktır. Yerel basın, bir ülke içinde, kent, kasaba ya da köy gibi yerleşim alanlarını merkez alan, haber toplama da önceliği bu coğrafi alana veren ve dağıtımını bu alanla sınırlı tutan basın kuruluşları şeklinde tanımlayabiliriz. Belirli bir coğrafi bölgede yayınlanan yerel gazeteler, öncelikli olarak, yerel haberlere ve yerel konulara yer verir. Yerel halkın sorunlarını gündeme taşıyan yerel gazeteler, vatandaşların, kentle kültürel anlamda bütünleşmelerine yardımcı olur. Yerel gazeteler, öncelikle yerel yönetimlerle, yerel halk arasında bir iletişim köprüsü olma işlevini üstlenir. Bu noktada, siyasal toplumsallaşmaya dikkat çekmek gerekmektedir. Basın, siyasal toplumsallaşmanın önemli bir faktördür. Çünkü, basın, radyo, televizyon, bilgisayar, özellikle de internet gibi kitle iletişim araçları, dünyada ve ülkede olan tüm toplumsal, siyasal ve ekonomik olayları evlerimize taşır.

Yerel basının temel özelliklerini şöyle özetleyebiliriz; yayımlandığı bölgede, bireylerin sorunlarını çözmelerine yardımcı olur, bireylerarası ilişkilerin olumlu yönde gelişmesini sağlar, yerel düzeyde kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunur. Bunları yaparken de yerel yönetimleri denetler, kamuoyunun eleştiri ve önerilerini yerel siyasete girdi olarak sunar (Girgin, 2001: 161).

Kent kavramı aynı zamanda sosyal topluluklar ve bireylerarası ilişkileri de içinde barındırmaktadır. Yerel basın sadece kurumlararası ilişkilerin oluşmasını sağlamaz bunun yanı sıra, kentsel mekanı paylaşan kişiler, sosyal gruplar, dinsel cemaatler, sınıfsal yapılar arasında da iletişim süreçlerinin oluşmasını ve yaygınlaşmasını sağlar. Yerel basın, bulunduğu coğrafyada en fazla okunma, yöre halkının değerlerini tanıma, yörenin sorunlarını en ayrıntılarıyla bilme ayrıcalığına sahiptir (Girgin, 2001: 161).

Yerel basının işlevleri toplumsal ve bireysel olmak üzere ikiye ayrılır:

Yerel basın kuruluşları, yayın stratejilerinde içerik önceliğini yerel sorunlara veren kurumsal yapılardır (Anadolu Basının Sorunları, 1975: 8). Yerel basın, toplumsal açıdan kentsel ortam hakkında ortak bilgi ve duyarlılıkların paylaşılmasına aracılık yapar. Kente yeni göç eden vatandaşların toplumsallaşma sürecinde, onlara oynayacakları rolleri öğretir. Kentsel kültürün oluşturulması ve yaşatılması doğrultusunda normların ve geleneklerin korunmasını sağlar. Basının eğlendirme, insanlara doyum sağlama, sanatsal etkinliklere yönlendirme gibi işlevleri, yerel basın için de geçerlidir.

Kent; tarihsel, ekonomik ve kültürel bir mirasın ürünüdür. Bu mirasın yeni kentlilere aktarılması, kentsel dokunun ve geleneğin korunmasını dolayısı ile de sağlıklı bir toplumsal yaşamın oluşmasını sağlayacaktır. Yerel basının en önemli işlevi bu mirasın yeni kentlilere aktarılmasını sağlamaktır. Yerel basın bunu yaparken yeni bir yaşama biçiminin oluşmasında öncülük görevini de yapmış olur. Bu bağlamda yerel basın, vatandaşlar arasında ortak duyarlılık ve yaşama alışkanlıkları oluşturur (Yerel Gazete-

cilik, Meslek İçi Eğitim, 1999: 58). Bölgesel düzeyde alt kültürlerin ve farklı etnik yapıların yaşatılmasında da yerel basın önemli bir görev üstlenmektedir. Bu farklılıklar aynı zamanda toplumsal zenginliklerin de bir göstergesidir.

Yerel basının, bireysel işlevlerini de şöyle sıralayabiliriz: Kentsel yaşama bilgisinin edinilmesi, kentsel mekanların sağlıklı ve verimli bir şekilde kullanımının sağlanması, eğlenme ve dinlenme gibi bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanması ya da bunların giderilmesine yönelik olarak rehberlik işlevinin yerine getirilmesidir. Yine bu doğrultuda yerel basın, bireyin siyasal bir özne olarak yaşadığı kentin sorunlarına sahip çıkıp çözüm üretmesinde aktif konuma gelmesini sağlar (Yüksel, Demiray, 1988; 46).

Yerel basın, yerel konulara öncelik verip kentlileri bilgilendirirken, ulusal demokrasinin gelişmesine ve toplumsal bilincin oluşmasına da katkıda bulunur (Gezgin, 1998; 7). Sıraladığımız bu işlevler yerel basının öncelikli olarak yerine getirmesi gereken hedefleri olmalıdır. Ancak genel medyada ve yerel medyada görülen çarpık sermaye ilişkileri, siyasetin toplumsal sorunlara çözüm üretmekten uzaklaşıp bir rant dağıtım mekanizmasına dönüşmesi ve gazetecilik mesleğinin de bu gelişmelerden etkilenip, yerel sermayenin çıkar ilişkileri için bir aracı konumuna gelmesi, yerel basının yukarıda saydığımız işlevlerini tam olarak gerçekleştirmesini engellemektedir.

Siyasal katılım olgusu yerel ve ulusal siyasetin oluşması ve demokrasinin sağlıklı bir şekilde işlerlik kazanması için en önemli unsurlardan biridir. Siyasal katılım olgusunu, yerel basın ve yerel yönetimler açısından da ayrı ayrı olarak ele almamız gerekmektedir. Yerel siyasal süreçlerin biçimlen-

mesinde kentlilerin katılımının önemli bir aracı olan yerel basın aynı zamanda kendi örgütsel yapısı içinde, kurumiçi katılımı teşvik ederek, haberin oluşum sürecinin demokratikleştirilmesini de sağlamalıdır. Demokratik olmayan bir örgütsel yapının, ulusal ve yerel demokrasinin gelişmesine sağlayabileceği katkı da eksik ve sınırlı olacaktır.

Demokratik bir medya ortamının yaratılmasının bir aşamasını kurumiçi katılım oluştururken, diğer bir aşamayı halkın yerel yayıncılığa aktif olarak katılımı belirler. Yurttaşlar, kentle ilgili sorunlarını, yerel yönetimlerden beklentilerini, yaşanan mekanların nasıl bir şekilde biçimlenmesini istediklerini, yerel medyaya aktarabilmelidirler. Bunun için medya kullanıcılarının katılımını geliştirici, yöntemlerin oluşturulup yaygınlaştırılması gerekmektedir. Örneğin okuyucu mektupları, anketler, halkın ve yerel yetkililerin katıldığı toplantılar kentlilerin sorunlarını kent yöneticilerine aktarmalarını sağlarken, yerel basının da kentliler tarafından daha aktif olarak izlenmesine neden olacaktır.

Egemenlik ilişkilerini sorgulayan yeni bir siyasal dilin oluşmasında da yerel basına önemli görevler düşmektedir. Yerel basın kentsel mekanları paylaşan farklı toplumsal grupların istemlerini yerel siyasete aktarırken, bir taraftan da mevcut egemenlik ilişkilerini içinde barındıran yaygın siyasal dilin yeniden kurgulanabilmesinin olanağını içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda yerel medya, yaygın medyaya göre katılım olgusunun gelişmesi ve demokrasi kültürünün zenginleşmesi açısından önemli olanaklara sahiptir.

McLuhan'a göre, iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve elektronik çağı, yoksulların

seslerini duyurmasını sağlamıştır. McLuhan, enformasyon hızının artmasının siyasal katılımı desteklediğini vurgulamaktadır. Bu noktada yerel basın yeni iletişim teknolojilerinden yararlanması, yerel siyasete katılım olgusunu geliştirecektir (Geray, 1994; 92).

Siyasal katılımın yerel basın aracılığı ile geliştirilmesi, içinde kamusal bir zorunluluğu da taşımaktadır. Çünkü yerel basın, yaygın basına göre topluma daha yakın bir konumda bulunmaktadır (Güz, 1997; 123).

Siyaset dilinin kamu çıkarlarını merkeze alan bir şekilde zenginleştirilmesi, siyasal katılımın toplumsal alanda geniş bir şekilde yer alması demektir. Yerel siyaset gündelik hayatımızın nasıl biçimlenip, nasıl yaşana-çağının belirlenmesinde önemli bir işleve sahiptir. Hayatımız hakkında söz sahibi olmak, bu kararların alınmasına katkıda bulunduğumuz ölçüde olanaklıdır (Bek, 2003; 131).

Sağlıklı işleyen, siyasal yabancılaşmanın yaşanmadığı bir kentsel siyaset için yerel yönetimlerle kentliler arasında iletişim kanallarının yaratılmış olması gerekmektedir. Bu kanallardan en önemlilerinden biri de yerel basındır. Kentlilerin tek boyutlu, sadece siyasal sistemin çıktılarını alanlar olarak algılanması, siyasal alanda görülen en önemli olumsuzluktur. Oysa ki, bugünkü siyasetin meşruluğu, bireyin siyasal sisteme tek boyutlu olarak dahil olmayıp aynı zamanda sistemin saydamlaşması ve meşruluk bulması için kentlilerin siyasal sisteme katılabilmeleriyle mümkündür.

Toplumsal değişimin sonucunda daha karmaşık bir yapıya bürünen siyasal sisteme karşı, bireylerin güven ve saydamlık beklentisi, siyasal katılım kavramının hayata geçi-

rilmesiyle sağlanabilir. Bu beklentilerin geçerlik kazanması ise ancak güçlü bir şekilde oluşturulmuş yaygın iletişim kanallarıyla mümkündür. Özgürlükçü, halkla bütünleşen bir yerel medyanın varlığı, Türkiye'deki demokrasinin gerçek anlamda kurumsallaşıp gelişmesini de sağlayacaktır. Sağlıklı bir demokrasi ve daha güçlü bir ekonomi için kamusal yayıncılığı hedefleyen, gazetecilik yapma amacı doğrultusunda yapılmış bir yerel medyaya ihtiyaç vardır (Yerel Gazetecilik Meslek İçi Eğitim Semineri, 1999; 29).

Denetim kavramı, bir işin ya da çabanın, genel ya da özel bir takım kurallara uygunluğunu araştırmak ve sağlamak amacıyla uygulamadan önce, uygulama esnasında ve uygulamadan sonra gözden geçirilmesi şeklinde tanımlanabilir (Ceritli, 2002; 7-2). Yerel yönetimler belli bir hukuksal kurallar bütünü içinde denetime tabidirler. Çağdaş toplumlarda gazeteciler toplum adına toplumu ve yöneticileri denetleyen kamu denetçisi konumundadırlar (Tokgöz, 1994, 52).

Kamuoyunun oluşum sürecinde yerel medya kentlileri kent yaşamı hakkında bilgilendirir. Yerel medyada yerel yönetimler ve kent yaşamıyla ilgili olarak yer alan haberler kamuoyunun bu konuları tartışmasını ve belli görüşlerin oluşmasını sağlar. Yerel yöneticilerin uygulamalarının yasalara uygunluğu, ekonomik kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığı, siyasal kayırmacılık yapıp yapılmadığı, yerel yönetimlerin uygulamalarının kamusal çıkarlar doğrultusunda şekillenip, şekillenmediği haber stratejilerinin oluşumunda önemlidir.

Yerel medya kamuoyunu yayınlarıyla bilgilendirirken bir taraftan da yerel yönetimlerin kamu adına denetimini sağlar. Siyasal katılımın sağlıklı bir şekilde oluşmasını sağlayan

yerel medya kamusal denetim görevini de yerine getirir (Gezgin, 1998; 5).

Sağlıklı bir siyasal katılım ve siyasal denetim mekanizmasının ölçüsü kamusal çıkarların sağlanıp sağlanmadığıdır. Kamusal çıkarları korumak gazetecinin temel görevlerinden biridir. Yerel medya kamusal çıkarların

korunmasında yaygın medyaya göre daha zengin olanaklara sahiptir. Yerel yönetimlerin kamusal çıkar açısından yerel medya tarafından denetlenmesi önemli bir toplumsal görevdir (Güz, 1997; 128). Bu denetim halk adına, halkın çıkarları doğrultusunda yapılacak olan bir denetimdir (Genro, 1999; 39).

Kaynakça

- ÖNER, Şerif; "Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları" **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt 10 Sayı 2 Nisan 2001
- GİRGİN, Atilla; **Yerel Gazetecilik**, İstanbul, İnkılap Yayınevi, 2001
- Anadolu Basınının Sorunları**, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, 1975
- Yerel Gazetecilikte Meslek İçi Eğitim**, İstanbul, Konrad Adenauer Vakfı, 29-30 Temmuz 1999, Konya
- Yerel Gazetecilik, Televizyonculuk ve Radyoculukta Meslek İçi Eğitim**, İstanbul, Konrad Adenauer Vakfı, 9-10 Temmuz 1998, Isparta
- YÜKSEL, A.Haluk; Demiray, Uğur; **Basının Toplumsal İletişimdeki İşlevleri**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Eğitim Teknolojisi ve Yaygın Eğitim Vakfı, 1988
- GEZGİN, Suat; "Yerel Basın ve Değerlendirme Ölçütleri", **İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi**, 1998, Sayı: 7
- GERAY, Haluk; **Yeni İletişim Teknolojileri**, Ankara, Kılıçaslan Matbaacılık, Nisan 1994
- GÜZ, Nüket; **Yerel Basında Gazetecinin Tanımı ve İşlevi Çalışma Koşulları ve Sorunları**, İstanbul, Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, 2-3 Ekim 1997
- BEK, Mine Güncel; "Yerel Politika ve Yerel Medya" **Medya ve Toplum**, Der: Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003
- Yerel Gazetecilikte Meslek İçi Eğitim (29-30 Nisan 1999, Çorum)** İstanbul, Konrad Adenauer Vakfı
- CERİTLİ, İsmail; "Yerel Kent Hizmetlerinin Verimli Sunumu Açısından En Uygun Kent Büyüklüğü ve Türkiye Ölçeği" **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 11, Sayı 2, Nisan 2002
- TOKGÖZ, Oya; **Temel Gazetecilik**, Ankara, İmge Yayınevi, 1994,
- GENRO, Tarso, De Souza, Ubiratan; **Porto Alegre; özgün bir belediyeçilik deneyimi**, İstanbul, Demokrasi Kitaplığı, 1999
- Yerel Gazetecilik, Televizyonculuk ve Radyoculukta Meslek İçi Eğitim, İstanbul, Konrad Adenauer Vakfı

